PRÁVNICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE

Problematika zastavení trestního stíhání

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: doktorské studium

Autor: Mgr. Michaela Pobořilová
Konzultant: Doc. JUDr. Tomáš Gřivna, Ph.D.
Rok odevzdání: 2011
4. ročník SVOČ

Obsah:

Úvod 1
1. Obecná charakteristika zastavení trestního stíhání 2
2. DŢvody zastavení trestního stíhání 7
2.1. Obecný výklad 7
2.2. Obligatorní dŢvody 10
2.3. Fakultativní dŢvody 10
3. Aktuální problémy vybraných dŢvodŢ zastavení trestního stíhání 11
3.1. § 172 odst. 1 písm. b) Tř 11
3.2. § 172 odst. 1 písm. e) Tř 15
3.3. § 172 odst. 2 písm. a) Tř 17
3.4. § 172 odst. 2 písm. c) Tř 20
ZávĐr 24
Seznam zkratek 25
Pouģitá literatura 26

Úvod

Zastavení trestního stíhání je institut procesního práva trestního, který je relativně běžně používán v rámci průběhu trestního řízení a může být použit v různých jeho stádiích. Tato práce nepřináší komplexní pohled na problematiku zastavení trestního stíhání, ale zaměřuje se na vybrané aktuální a sporné výkladové problémy zastavení trestního stíhání, a to jednak z hlediska obligatorních důvodů (obecně vymezených v § 172 odst. 1 Tř), jednak z hlediska fakultativních důvodů zastavení trestního stíhání (§ 172 odst. 2 Tř). Souběžně je poukázáno na v teorii sporné výkladové problémy, které vznikly v návaznosti na přijetí nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.), tj. zaměření i na hmotněprávního vymezení základních pojmů, které jsou úzce spojeny s problematikou zastavení trestního stíhání a jako takovou ji ovlivňují.

Úvodní část práce je věnována nezbytnému obecnému vymezení zastavení trestního stíhání za účelem vyložení smyslu tohoto tresptněprocesního institutu. Samostatné kapitoly jsou věnovány vymezení obligatorních (§ 172 odst. 1 Tř) a fakultativních důvodů (§ 172 odst.2 Tř zastavení trestního stíhání, a to jednak z obecného hlediska, jednak byly vybrány konkrétní důvody, které mohou v praxi způsobovat výkladové a sporné problémy.

Nedílnou součástí je také pohled de lege ferenda a úprava některých vybraných institutů v navrhované rekodifikaci trestního řádu.

1. Obecná charakteristika zastavení trestního stíhání

V neobecnějším významu je zastavení trestního stíhání procesním úkonem, tzn. úkonem, s jehož provedením spojuje zákon určité právní účinky, konkrétně pak můžeme hovořit o zániku trestně procesního právního vztahu, neboť se týká zakončení trestního řízení[1]. Jedná se o procesní úkon subjektu trestního řízení, jímž se rozumí činitel, který má a vykonává vlastním jménem vliv na průběh řízení a kterému zákon dává k uskutečnění vlivu určitá procesní práva nebo určité procesní povinnosti[2]. V případě zastavení trestního stíhání jde tedy o procesní úkon, jenž smí být v konkrétním případě učiněn jen ze strany orgánu činného v trestním řízení v souladu s trestním řádem a na jeho základě. Právě v tomto ohledu představuje zastavení trestního stíhání významnou skutečnost, která zasahuje do práv, povinností a oprávněných zájmů nejen obviněného (obžalovaného), ale i nepochybně do sféry poškozeného, popř. i jiných osob podílejících se na trestním řízení. Podstatnou náležitostí bude, aby takovýto úkon byl učiněn v souladu se zásadami trestního řízení, zejména v souladu se zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů, zásadou oficiality, legality a materiální pravdy[3].

Zastavení trestního stíhání představuje jeden ze způsobů meritorního vyřízení věci, v níž bylo zahájeno trestní stíhání. Děje se tak na základě rozhodnutí, tj. jedná se o individuální právní akt či procesní úkon, jehož prostřednictvím příslušný orgán činný v trestním řízení vyjadřuje jménem státu svou vůli a z něhož pro subjekty, jichž se týká, vyplývají vynutitelná práva a povinnosti nebo se jím závazně konstatuje existence či neexistence právně významných skutečností. Orgány činné v trestním řízení jeho prostřednictvím vyjadřují svá zjištění, resp. výsledky svých zjištění, a stanoví závazný způsob řešení určitých procesní situace[4]. Rozhodnutí o zastavení trestního stíhání je rozhodnutím meritorním, jímž se rozhoduje ve věci samé, tj. konečným způsobem je rozhodnuto o ukončení trestního stíhání. Meritorní vyřízení věci vystihuje v tomto směru pojem zastavení,

---

[1] Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 213.

[2] Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010, str. 269. Musil, J., Kratochvíl, V., Gámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 358

[3] Příslušný orgán činný v trestním řízení, který rozhoduje o zastavení trestního stíhání je povinen postupovat způsobem
a za podmínek, které stanoví trestní řád, přičemž v rámci zásady oficiality tak postupuje z úřední povinnosti. Důsledkem zásady oficiality je pak zásada legality, která stanovuje povinnost státního zástupce stíhat veškeré trestné činy, o nichž se dozvěděl. Některé důvody zastavení trestního stíhání pak tvoří výjimku ze zásady legality. Zastavit trestní stíhání lze pak pouze na základě zjištěného skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí. Blíže viz Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 63n.

[4] Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 374. Jelínek, J., říha, J., Sovák, Z.: Rozhodnutí ve věcech trestních. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2008, 368 s.

tzn. ukonļení. O zastavení trestního stíhání je moģné rozhodnout jen usnesením. Trestní Řád výslovnĎ stanovuje jaké zákonné náleģitosti z hlediska formálního a obsahového musí usnesení splĎovat (§ 134 a násl. Tř)[5].

Trestní stíhání je souļástí trestního Řízení, tzn. ģe se jedná o pojem uģší. Trestní Řízení pŘedstavuje komplexní celek, pod nĎģ je moģné zahrnout veģkeré procesní úkony, které nelze zahrnout pod trestní stíhání. Oba tyto instituty jsou legálnĎ definovány v ustanovení § 12 odst. 10 Tř . Trestním Řízením se rozumí Řízení podle trestního Řádu, trestním stíháním pak úsek Řízení od zahájení trestního stíhání aģ do právní moci rozsudku, pŘípadnĎ jiného rozhodnutí orgánu ļinného v trestním Řízení ve vĎci samé[6]. Trestní stíhání je zahájeno pŘi splnĎní dvou výchozích podmínek, kterými jsou vydání usnesení o zahájení trestního stíhání a jeho doruļení obvinĎnému. Trestní Řád poģaduje povinnou procesní formu úkonu[7]. Zastavení trestního stíhání pŘichází v úvahu výluļnĎ tehdy, bylo-li proti urļité osobĎ úļinnĎ zahájeno trestní stíhání[8], tj. v konkrétním pŘípadĎ musely nastat úļinky zahájení trestního stíhání v souladu s postupem a zásadami vyplývajícími z platného trestního Řádu[9] a dále, ģe OļT tř rozhodne o zahájení trestního stíhání za pŘedpokladu, ģe skuteļnosti zjiģtĎné a odŤvodnĎné v rámci provĎŘování nasvĎdļují tomu, ģe byl spáchán trestný ļin, a je-li dostateļnĎ odŤvodnĎn závĎr, ģe jej spáchala urļitá osoba (§ 160 odst. 1 Tř). OhlednĎ závĎru, ģe vymezený skutek spáchala urļitá osoba, postaļí vyģší stupeĎ pravdĎpodobnosti, který vģak musí být dostateļnĎ odŤvodnĎn, nestaļí vģeobecné podezŘení z trestné ļinnosti konkrétnĎ nedoloģené. Tento závĎr, ģe byl skutek spáchán obvinĎným, vģak není koneļným a nemusí být ani v plné míŘe hodnovĎrný[10].

Zastavit trestní stíhání lze jen ve vztahu ke konkrétnímu obvinĎnému, neboŘ trestní stíhání lze zahájit a vést jen proti urļité osobĎ. Totoģnost obvinĎného v praxi neļiní problémy, neboŘ se pŘedpokládá, ģe jeho totoģnost bude náleģitĎ zjiģtĎna jiģ v pŘípravném Řízení, popŘ.

[5] Blíže viz Jelínek, J., Říha, J., Sovák, Z.: Rozhodnutí ve vĎcech trestních. 2. aktualizované a pŘepracované vydání. Praha: Leges, 2008, 368 s.
[6] Blíže viz Ċámal, P. a kol. Trestní Řád. KomentáŘ. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 158.
[7] V souļasné právní úpravĎ má okamģik zahájení trestního stíhání vŤļi obvinĎnému zásadní význam v tom ohledu, ģe jen
od této doby je moģné provádĎt úkony ty úkony, které úļinnĎ lze provést jedinĎ proti obvinĎnému a které mohou slouģit jako plnohodnotné dŤkazy pŘed soudem. Blíže viz Ċámal, P., Novotný, F., RŤģiļka, M., Vondruģka, F., Novotná, J. PŘípravné Řízení trestní. 2. podstatnĎ pŘepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 285 a násl.
[8] V odborné literatuŘe se mŤģeme setkat rovnĎģ s pojmem sdĎlení obvinĎní. DŘívĎjší právní úprava sdĎlení obvinĎní vázala ne neformální akt mající povahu opatŘení, která nedovolovala jeho pŘezkum v Řádném opravném Řízení. Souļasná právní úprava pouģívá pojem sdĎlení obvinĎní, avšak je tím mínĎna zákonem pŘedepsaná forma rozhodnutí, proti níģ je pŘípustný pŘezkum v rámci Řádného opravného Řízení. Blíže viz Ċámal, P., Novotný, F., RŤģiļka, M., Vondruģka, F., Novotná, J. PŘípravné Řízení trestní. 2. podstatnĎ pŘepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 286 a násl.
[9] Tamtéģ, str. 1037 a násl.
[10] Ċámal, P. a kol. Trestní Řád. KomentáŘ. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 1283.

bude upřesňována[11]. Obviněný by měl být označen údajem svého jména a příjmení, dne a místa narození, svého zaměstnání a bydliště, popř. jinými údaji potřebnými k tomu, aby nemohl být zaměněn s jinou osobou (srov. § 120 odst. 2 Tř). Stíhání nového obviněného pro skutek, pro který byl již někdo jiný stíhán, je přípustné. V soudní praxi vyvstala otázka, kdy je a kdy není rozhodnutí v právní moci, dojde-li k záměně v osobě obviněného. Přitom může dojít k případu, kdy se za obviněného vydává jiná osoba anebo kdy se obviněný vydává za jinou osobu. Předpokladem právní moci je vyhlášení a doručení rozhodnutí. Ten, komu je oznámeno rozhodnutí, musí být fyzicky identický s osobou, o které se jako o obviněném v rozhodnutí rozhoduje. Jedině tak je totiž splněna podmínka právní moci rozhodnutí, která vyžaduje, aby bylo oznámeno skutečnému obviněnému (tj. osobě, která je fyzicky totožná s tím, proti komu se trestní řízení vede a o jehož právech a povinnostech se v rozhodnutí rozhoduje). Pokud se jiná osoba vydává za obviněného nebo z jakéhokoli jiného důvodu není rozhodnutí oznámeno skutečnému obviněnému, ale jiné osobě, nemůže mít oznámení rozhodnutí jiné osobě žádné účinky, od kterých by se odvozovala právní moc rozhodnutí. Rozhodnutí proto nenabývá právní moci, protože její podmínkou je oznámení skutečnému obviněnému. Pokud se obviněný vydává za jinou osobu, nemá to pro právní moc rozhodnutí žádný význam, protože rozhodnutí bylo oznámeno skutečnému obviněnému jako osobě, o které bylo tímto rozhodnutím rozhodnuto[12].

Trestní stíhání lze pak dále zastavit jen pro skutek, pro který se trestní stíhání vede. Skutek musí být dostatečně vymezen již v usnesení o zahájení trestního stíhání, resp. jedná se o podstatnou náležitost, kdy zákon stanovuje, že musí být obsažen výrok, v němž je popsán skutek, který vykazuje znaky skutkové podstaty trestného činu s uvedením času a místa jeho spáchání, popřípadě jiných okolností, za nichž k jeho spáchání došlo, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem. Pokud není skutek uveden ve výroku, ale jen v odůvodnění, je usnesení o zastavení trestního stíhání nepřezkoumatelné[13]. Dále musí být uvedeno jaký trestný čin je v uvedeném skutku spatřován, jeho zákonné pojmenování a příslušné ustanovení trestního zákoníku, podle něhož je posuzován. Právní kvalifikace skutku, v němž je spatřován trestný čin, však není zcela závazná a skutek uvedený v usnesení o zahájení trestního stíhání může být posuzován jako jiný trestný čin. Vždy je však potřeba, aby obviněný a jeho obhájce byli na tuto skutečnost upozorněni[14]. Zastavení trestního stíhání se tedy netýká možné právní kvalifikace skutku. Pokud by státní zástupce zastavil trestní stíhání pro určitou právní

[11] Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 428n.
[12] Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 7 Tz 40/2001ze dne 28.3.2001, Codexis.
[13] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5 Tz 124/2001 ze dne 27.6.2001, ASPI.
[14] Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 428 a násl.

kvalifikaci, a nikoli pro urþitý skutek, a potom by byla státním zástupcem podána obžaloba, v níž by stejný skutek, ohlednČ nČhož bylo trestní stíhání zastaveno jen pro urþitou právní kvalifikaci, právnČ posoudil jako jiný trestný þin než ten, pro který bylo trestní stíhání zastaveno, vzniká pŘekážka vČci pravomocnČ rozsouzené[15].

Vymezením skutku je pak dán i pŘedmČt trestního Řízení, tzn. v daném pŘípadČ musí být zachována totožnost skutku. Skutkový dČj vymezený v jednom aktu OLTř mŧže doznat v dalším Řízení o nČm zmČn. Totožnost skutku pak bude zachována za splnČní urþitých podmínek, které jsou odvozovány z teorie a praxe. ObecnČ platí, že skutek bude totožný tehdy, pokud bude zachována jeho podstata, která spoþívá v jednání a následku. Totožnost skutku je zachována, bude-li zachována alespoŇ buĎ totožnost jednání nebo totožnost následku. Totožnost skutku nemČní okolnosti, které pouze individualizují skutek, zejména pokud jde o þas a místo spáchání trestného þinu, formu zavinČní, rozsah následku, zpŧsob provedení, pohnutku. Také zŧstává totožnost skutku zachována, pokud dojde pouze k upŘesnČní jednání obvinČného. Totožnost skutku nenarušuje ani odchylné právní posouzení[16].

ObdobnČ výše uvedené podmínky (totožnost osoby a skutku) jsou pŘedpokladem aplikace principu ne bis in idem, který znamená ne dvakrát v téže vČci, tj. nikdo nemŧže být opakovanČ stíhán pro týž skutek, o nČmž bylo pravomocnČ rozhodnuto meritorním rozhodnutím, jestliže takovéto rozhodnutí nebylo v pŘedepsaném Řízení zrušeno[17]. V souvislosti s trestním Řízením se tedy jedná o zákaz dvojího (opakovaného) trestního stíhání, popŘ. potrestání za týž þin. V procesních pŘedpisech má zpravidla povahu pŘekážky vČci rozhodnuté, která je dŧsledkem materiální stránky právní moci spoþívající v závaznosti rozhodnutí.

Zastavit trestní stíhání mŧže jen orgán þinný v trestním Řízení, konkrétnČ pak pouze státní zástupce nebo soud, nikoliv však policejní orgán[18]. Státní zástupce mŧže postupovat také tak, že ve vČci ohlednČ nČkterých skutkŧ podá obžalobu a ohlednČ jiných skutkŧ zastaví trestní stíhání[19]. Z hlediska procesního se za souþást jednoho skutku považují jen ty útoky,

---

[15] Exceptio rei iudicatae ï vyjadŘuje zásadu, že nikdo nesmí být opakovanČ stíhámn pro týž skutek (ne bis in idem). Viz Šámal, P. a kol. Trestní Řád. KomentáŘ. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 1377.

[16] Blíže viz CísaŘová, D., Fenyk, J., GŘivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 479 a násl.; Slavíková, H. Totožnost obvinČného a totožnost skutku pŘi aplikaci principu ne bis in idem. Þlánek dostupný z: http://www.epravo.cz/top/clanky/totoznost-obvineneho-a-totoznost-skutku-pri-aplikaci-principu-ne-bis-in-idem-21698.html

[17] CísaŘová, D., Fenyk, J., GŘivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 394.

[18] Policejní orgán má zákonnou pravomoc rozhodovat o zastavení trestního stíhání do novely trestního Řádu þ. 265/2001 Sb.

[19] Skutkem se rozumí urþitá událost ve vnČjším svČtČ záležející v jednání þlovČka, jež mŧže mít znaky jednoho trestného þinu, dvou i více trestných þinŧ (v jednoþinném soubČhu), anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného þinu.

k nimž došlo před sdělením obviněný, tj. po sdělení obviněný se již jedná o nový skutek, pokud obviněný pokračuje dále v protiprávním jednání. Nový skutek může být spáchán rovněž více dílčími útoky, ale i kdyby plynule navazoval na předchozí dílčí útoky spáchané před sdělením obviněný, jde vždy již o jiný skutek a nebude se jednat o jeden pokračující trestný čin. Rozhodující je, kdy podezřelému bylo obviněný skutečně sděleno, tj. okamžik doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému[20]. Dle ustanovení § 12 odst. 12 Tř se za skutek považuje též dílčí útok pokračujícího trestného činu, není-li výslovně stanoveno jinak. Tímto způsobem však nelze postupovat v případech jednočinného souběhu trestných činů. Má-li se stíhaný skutek posoudit v jednočinném souběhu jako více trestných činů, nelze takové stíhání zastavit jen pro některý z trestných činů přicházejících takto v úvahu. Obviněný se v těchto případech upozorní na to, že stíhány skutek bude posuzován nadále jen jako trestný čin, na který se nevztahuje důvod, pro který by bylo nutné trestní stíhání jinak zastavit. V odůvodněný příslušného rozhodnutí se pak uvede, z jakých důvodů nebyl skutek posouzen podle ustanovení trestního zákoníku o dalším trestném činu. Naproti tomu možnost současně podat obžalobu a trestní stíhání zastavit se týká i případů, kdy ohledně různých dílčích útoků jednoho a téhož pokračujícího trestného činu vyjdou najevo okolnosti, jež umožňují v téže věci ohledně některých dílčích útoků zastavit trestní stíhání a ohledně jiných podat obžalobu. Zastavit tedy nelze trestní stíhání skutku, ohledně něhož nebylo trestní stíhání zahájeno. Současně není možné zastavit trestní stíhání jen pro část skutku. Trestní stíhání, v němž se pokračuje vzhledem k prohlášení obviněného podle § 11 odst. 3 nebo § 172 odst. 4 Tř , nelze zastavit ze stejného důvodu, pro který bylo zastaveno již původně[21]. Ustanovení o zastavení trestního stíhání upravená trestním řádem se v plné míře uplatní i v řízení v trestních věcech mladistvých, a to z důvodu pravidla stanoveného zákonem o soudnictví ve věcech mládeže, kdy pokud sám zákon nestanoví jinak, užije se na toho, kdo v době spáchání činu nepřekročil osmnáctý rok věku, obecných právních předpisů (§ 1 odst. 3 ZSVM). Jelikož v tomto směru nemá ZSVM žádné speciální ustanovení, použijí se příslušná ustanovení trestního řádu.

Jako skutek je taková událost vymezena v příslušném rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení. Viz Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 490 a násl.

[20] Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 1149.

[21] Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Půpravné řízení trestní. 2. podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 1037 a násl.

2. DŤvody zastavení trestního stíhání

2.1. Obecný výklad

Trestní stíhání je reakcí státu na spáchání trestného ļinu, resp. z hlediska trestnĎprocesního vztahu je povinností státu ï orgánŤ ļinných v trestním Řízení provádĎt proti obvinĎnému (podezŘelému, obņalovanému) trestní Řízení a uņít proti nĎmu podle potŘeby opatŘení pŘípustná podle trestního Řádu[22]. Jelikoņ se jedná nejen o právo, ale i povinnost, postupují orgány ļinné pŘi provádĎní úkonŤ v trestním Řízení z úŘední povinnosti (zásada oficiality, § 2 odst. 4 Tř). Z hlediska zahájení trestního stíhání je dŤsledkem zásady oficiality zásada legality upravená v § 2 odst. 3 Tř , podle níņ je státní zástupce povinen stíhat vņechny trestné ļiny, o nichņ se dozvĎdĎl[23], pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je ĻeskÁ republika vázána, nestanoví jinak. Zásada legality v sobĎ zahrnuje jednak funkci iniciaļní (odhalování trestných ļinŤ a zahájení jejich stíhání), jednak funkci akuzaļní (pŘedání vĎci k rozhodnutí o vinĎ a pŘípadnĎ o trestu k tomu oprávnĎnému orgánu, kterým je soud)[24]. Trestní Řád pak stanovuje výjimky ze zásady legality, pŘiļemņ je rozliņuje na pŘípady, kdy státní zástupce stíhat nesmí (§§ 10, 11, 162, 163a Tř , § 9 TZ), a na pŘípady, kdy státní zástupce stíhat nemusí (§ 172 odst. 2 Tř , pŘi splnĎní podmínek tzv. odklonŤ ï alternativních Řízení)[25]. V teorii a praxi se pak za zvlášņtní pŘípad výjimky ze zásady legality povaņuje i doļasné odloņení trestního stíhání podle § 159b, který je povaņován za prostŘedek ochrany spoleļnosti pŘed nebezpeļnými formami kriminality a umoņĖuje oddálení trestního stíhání za úļelem odhalení závaņné trestné ļinnosti[26].

PŘípady, kdy státní zástupce stíhat nemusí, jsou projevem zásady oportunity (úļelnosti). ĻeskÉ trestní právo procesní je, jak bylo uvedeno výņe, ovládáno zásadou legality. Tuto zásadu vņak v souļasné dobĎ není moņné povaņovat za absolutní, ale je modifikována zásadou oportunity, která je povaņována za její protiklad. Zásadou oportunity se rozumí právo státního zástupce nezahájit trestní stíhání, i kdyņ jsou k nĎmu dány zákonné podmínky, resp. po státním zástupci není zákonem vyņadováno, aby zahájil trestní stíhání a podal obņalobu na obvinĎného. Státnímu zástupci, pŘíp. soudu v dalņích fázích trestního Řízení, je dána

[22] CísaŘová, D., Fenyk, J., GŘivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 14.
[23] Srov. téņ ustanovení § 4 odst. 1 zákona ļ. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znĎní pozdĎjņích pŘedpisŤ.
[24] Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010, str. 134.
[25] CísaŘová, D., Fenyk, J., GŘivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, str. 73. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010, str. 134 a násl.
[26] Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010, str. 135.

možnost volné úvahy (discretion) v rámci jeho rozhodování, dokonce i v případě identity obviněného a důkazů o jeho vině a žádná zákonná překážka nebrání projednání trestní věci[27].

Prvky zásady oportunity byly v zárodečné formě obsaženy již v trestním řádu 1961, avšak k jejich většímu rozmachu a zavádění do našeho trestního práva procesního dochází až po roce 1989, a to s ohledem na změnu společenských poměrů, hospodářský rozvoj, rozvoj informačních technologií a techniky obecně apod., kdy v souvislosti s uvedenými faktory došlo k nárůstu kriminality a tím i zatížení orgánů činných v trestním řízení. Z důvodů odlehčení justičního systému, snaze o urychlení trestního řízení a jeho zefektivnění byly zavedeny nové procesní instituty ve prospěch zásady oportunity[28]. Nespornými výhodami zásady oportunity jsou tedy zejména ekonomické úspory a systémové odlehčení justičního systému, zejména soudních instancí, které se tak můžou věnovat závažnějším trestním věcem.

Uplatnění zásady oportunity v praxi vyvolávala a vyvolává diskutabilní otázky. Někteří autoři se obávají, že uplatňování zásady oportunity ze strany státního zástupce, které by mu z titulu žalobního monopolu náleželo, by v praxi mohlo ohrozit důvěru v jeho legitimnost, neboť v praxi bývá zpochybňována legitimita nestíhání trestného činu[29]. Je důležité si však uvědomit, že v daném případě se nejedná, resp. nemělo by se jednat, o rozhodnutí založené na libovůli, ale naopak se musí postupovat podle pevně zákonem nastavených pravidel, přičemž na druhé straně stojí možnost obviněného prohlásit, že na projednání věci trvá, příp. též možnost domáhat se přezkoumání rozhodnutí v rámci řízení o stížnosti. V tomto směru je však vhodné poukázat na skutečnost, že stížnost proti rozhodnutí státního zástupce o zastavení trestního stíhání je přezkoumávána v rámci struktury státního zastupitelství, tj. nadřízeným vyšším státním zástupcem, kdy však nejsou splněny požadavky přezkoumání nezávislým a nestranným orgánem. Na druhou stranu však nelze rozumně požadovat, aby soud přezkoumával ex officio všechna oportunitní rozhodnutí učiněná státním zástupcem, avšak určitými nástroji kontroly by měl náš právní řád disponovat, přičemž při jejich uplatnění se může zákonodárce inspirovat v zahraničních úpravách (stížnost poškozeného proti rozhodnutí veřejného žalobce u soudu, subsidiární žaloba)[30]. Na uvedenou skutečnost by měl být brán zřetel a v případě nové rekodifikace

[27] Šámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 134.
O zásadě oportunity, její historii a členění viz blíže také Pipek, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue, 204, č. 11, str. 309-320.
[28] Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010, str. 135.
[29] Coufal, P. Problémy spojené s případným užitím zásady oportunity v rekodifikovaném českém trestním procesu. Trestní právo, roč. 1998, č. 5, str. 5.
[30] Gřivna, T. K zásadě oportunity v návrhu věcného záměru nového trestního řádu. Trestní právo 2004, roč. 9, č. 12, str. 5.

trestního řádu by mělo být vytvořeny odpovídající nástroje kontroly oportunitních rozhodnutí[31].

Další otázkou, která je v praxi v souvislosti s použitím zásady oportunity s ohledem na zastavení trestního stíhání řešena, je typová závažnost trestných činů, tzn. v jakých případech typové závažnosti trestných činů lze fakultativní zastavení trestního stíhání použít[32]. Fakultativní zastavení trestního stíhání dle 172 odst. 2 TŘ nestanovuje žádné kritérium
pro jeho použití, resp. nestanovuje, u kterých trestných činů je možné toto ustanovení použít (pozitivní vymezení) či v opačném případě, u kterých použít nelze (negativní vymezení). Problém spočívá ve vymezení bagatelních trestných činů, konkrétně pak ve stanovení hranice, které trestné činy se za bagatelní ještě považují a které nikoliv, a dále neexistuje jednota názoru na postup jejich řešení. Za převládající názor lze však považovat, že pomocí oportunity mají být řešeny zejména méně závažné případy trestné činnosti (tzv. bagatelní trestné činy), a naopak závažné případy trestné činnosti musí být stíhány vždy[33]. Typová závažnost činu je pozitivně formálně vyjádřena výší trestní sazby. Na toto vyjádření navazuje i kategorizace trestných činů při jejich dělení na zločiny a přečiny, přičemž vedle tohoto principu je použito určení trestných činů považovaných z kriminálně politického hlediska za zvlášť závažné zločiny (§ 14 TZ).

Výjimky ze zásady legality mají úzkou návaznost na důvody zastavení trestního stíhání, resp. některé důvody zastavení trestního stíhání představují tyto výjimky. Příslušný OČ, TŘ může o zastavení trestního stíhání rozhodnout jen za předpokladu, že jsou splněny zákonné podmínky pro takový procesní úkon. Podmínky, resp. důvody, za nichž je možné trestní stíhání zastavit jsou trestním řádem stanoveny v návaznosti na stádium trestního řízení. V rámci zastavení trestního stíhání se pak obecně rozlišují důvody obligatorní a důvody fakultativní[34].

---

[31] K možnostem kontroly proti rozhodnutím státního zástupce o zastavení trestního stíhání z fakultativních důvodů viz Čámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 138 a násl.

[32] Typová závažnost trestného činu a případného zastavení trestního stíhání je řešena zejména v návaznosti na § 172 odst. 2 písm.c) TŘ a otázkou pojetí trestného činu v současném trestním zákoníku.

[33] Nezkusil, J. K uplatnění principu oportunity v trestním právu. Trestní právo 2009, č. 5, str. 13 a násl. Gřivna, T. K zásadě oportunity v návrhu věcného záměru nového trestního řádu. Trestní právo 2004, roč. 9, č. 12, str. 5. Čámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia, 1999, str.138 a násl. Pipek, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue, 204, č. 11, str. 309-320.

[34] Samostatnými případy zastavení trestního stíhání jsou podmíněné zastavení trestního stíhání (§§ 307, 308 TŘ), schválení narovnání spojené se zastavením trestního stíhání (§ 309 až 314 TŘ) a odstoupení od trestního stíhání

2.2. Obligatorní dŧvody

Jedná se o taxativní výčet dŧvodŧ, který není možné rozšiřovat. V případě, že je dán, resp. je zjištěn některý z dŧvodŧ pro obligatorní zastavení trestního stíhání, musí příslušný orgán činný v trestním řízení z úřední povinnosti trestní stíhání neprodleně zastavit. V návaznosti na stádium trestního řízení jsou dŧvody pro obligatorní zastavení trestního stíhání koncipovány jednotlivě. Tímto způsobem lze rozhodnout, jen když věc byla dostatečně objasněna v rozsahu nezbytném pro toto rozhodnutí[35]. Dŧvody obligatorního zastavení trestního stíhání jsou nejčastěji pojaty v počátečních fázích trestního řízení, tj. v přípravném řízení, a v následujících stádiích jsou naopak omezovány.

2.3. Fakultativní dŧvody

Jedná se o taxativní výčet dŧvodŧ, které není možné rozšiřovat. Na rozdíl od obligatorních dŧvodŧ zde neplatí povinnost příslušného orgánu činného v trestním řízení trestní stíhání zastavit, ale je na jeho uvážení, zda k tomuto procesnímu úkonu přistoupí za předpokladu, že jsou naplněny zákonem požadované podmínky pro zastavení trestního stíhání. Jedná se tedy o rozhodnutí, na které neexistuje právní nárok, jedná se o otázku výkladu a aplikace příslušného ustanovení.

Základem pro fakultativní zastavení trestního stíhání je náležité objasnění skutkového stavu věci, kdy závěry orgánu činného v trestním řízení budou tvořit pevný základ pro takové rozhodnutí. Není možné v konkrétním případě vycházet pouze z mechanického použití konkrétního dŧvodu pro zastavení trestního stíhání, naopak v potaz musí být brány veškeré skutečnosti a okolnosti konkrétního případu. Použití konkrétního ustanovení o fakultativním zastavení trestního stíhání musí být odŧvodněno a dostatečným způsobem prokázáno, zejména s ohledem na skutečnost, že nezasahuje pouze do sféry obviněného. Fakultativní dŧvody zastavení trestního stíhání jsou ve všech stádiích trestního řízení koncipovány stejně. Rozhodnutí o zastavení trestního stíhání v případě fakultativního dŧvodu lze vydat, jen když věc byla dostatečně objasněna a zároveň není dán žádný z obligatorních dŧvodŧ[36].

(§§ 70, 71 ZSVM), jejichž aplikace je vázána na samostatné zvláštní podmínky stanovené zákonem. Předmětem této práce je pouze institut zastavení trestního stíhání, nikoliv tzv. odklony (alternativní způsoby trestního řízení), a proto není o nich pojednáváno.

[35] Čámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008. str. 1378.

[36] Čámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008. str. 138.

Zastavení trestního stíhání z fakultativních důvodů je v teorii též označováno jako zastavení trestního stíhání z důvodu neúčelnosti. Tato neúčelnost může spočívat v různých důvodech, které se promítají i v ustanovení § 172 odst. 2 Tř. Tři mito důvody zejména bývají důvody procesní ekonomie trestního řízení, bagatelnost nebo nedostatek veřejného zájmu na provedení trestního řízení proti osobě, vůči i níž směřuje. Důvody procesní ekonomie spočívají v úsporách nákladů spojených s prováděním trestního řízení a souvisí i s menším zatížením orgánů činných v trestním řízení. Tento důvod můžeme považovat za důvod obecný, neboť v každém případě, kdy dojde k zastavení trestního stíhání z fakultativních důvodů, jsou tím uplatněny uvedené výhody. Důvody neúčelnosti spočívající v bagatelnosti[37] a v nedostatku veřejného zájmu spolu úzce souvisejí a lze je chápat tak, že zde byl učiněn závěr, že stíhaný skutek je trestným činem (hmotněprávní posouzení), avšak v průběhu dalšího řízení došlo k oslabení zájmu státu (společnosti) na provedení daného trestního řízení. V takovém případě je možné přistoupit k procesnímu řešení, kdy i bez dokončení trestního stíhání bude dosaženo účelu trestního řízení bez odsouzení pachatele, při splnění zákonem stanovených podmínek. Veřejný zájem je pojmem, který je společný jak hmotnému, tak i procesnímu právu. V hmotném právu opodstatňuje trestnost, tj. potřebu hrozby trestem, některých činů a v procesním právu opodstatňuje potřebu realizace trestnosti, tj. nezávažnějších veřejnoprávní sankce, kterou je trest. Veřejný zájem na uskutečnění trestní hrozby pak není dán tam, kde v konkrétním případě činu není dána potřeba realizace této hrozby. Veřejným zájmem na trestním postihu je potřeba použití nezávažnějších veřejné (státní) sankce či trestu v konkrétním zájmu zachování a funkčního způsobu soužití svobodných jedinců a jejich společenství, včetně potřeby individuální a generální prevence[38]. Důvody neúčelnosti spočívající v bagatelnosti a v nedostatku veřejného zájmu se projevují v § 172 odst. 2 písm. c) Tř [39].

3. Aktuální problémy vybraných důvodů zastavení trestního stíhání

3.1. § 172 odst. 1 písm. b) Tř

Tento důvod je dán za dvou podmínek, které musí být splněny kumulativně, a to jednak že skutek není trestným činem, jednak není dán důvod k postoupení věci. V prvé

[37] Blíže k otázce řešení tzv. bagatelních trestných činů viz výklad pod bodem 3.4. této práce, str. 21.
[38] Pipek, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue, 204, č. 11, str. 312.
[39] Viz výklad pod bodem 3.4. této práce.

z podmínek jde o to, že skutek, který je v předmětné trestní věci posuzován, nenaplňuje znaky žádné skutkové podstaty, nejen pouze té, která je uvedena v usnesení o zahájení trestního stíhání. Důvodem pro nepodřazení pod skutkovou podstatu příslušného trestného činu může být například nenaplnění všech znaků trestného činu nebo okolnosti vylučující protiprávnost. Okolnost nenaplnění skutkové podstaty však musí být náležitě zjištěna. Jestliže dosavadní výsledky vyšetřování nasvědčují tomu, že dokazováním mohou být prokázány znaky trestného činu, nelze trestní stíhání až do dokončení dokazování z tohoto důvodu zastavit[40].

Jednou z nejpodstatnějších otázek v rámci tohoto důvodu zastavení trestního stíhání je posouzení, zda skutek je trestným činem či nikoliv. Tato otázka nabyla na významu zejména v souvislosti s přijetím trestního zákoníku. V současné nauce trestního práva panuje nesoulad ohledně otázky pojetí trestného činu. Je však nepochybné, že byla vypuštěna nebezpečnost činu pro společnost, tj. materiální znak trestného činu, který musel být dán současně se znakem formálním, jinak by se nejednalo o trestný čin. Na jedné straně stojí názor, že trestní zákoník opustil materiální pojetí trestného činu a nahrazuje ho formálně-materiálním pojetím[41], které sice zachovává materiální východiska při legislativním určení v zákoně, co má být trestným činem a co nikoli, jakož i z hlediska vymezení typové závažnosti jednotlivých trestných činů, ale na druhé straně klade důraz na zákonné vymezení přesných a jednoznačných (nikoliv však kazuistických) skutkových podstat trestných činů. Trestní zákoník je pak tedy založen na formálním pojmu (definici) trestného činu, kdy protiprávnost byla doplněna přímo do definice trestného činu. Podle důvodové zprávy k § 13 TZ odpovídá formální pojem trestného činu více logice trestního práva spočívající v tom, že se řízení například pro méně závažné výtržnictví zastaví, než aby se takové méně závažné výtržnictví již předem nepovažovalo za trestný čin, což by mohlo mít především u mladistvých pachatelů za následek destrukci právního vědomí[42]. Formální definice trestného činu přitom neznamená, že by bylo nutno stíhat všechny, i bagatelní trestné činy, neboť jejich řešení kodifikace trestního práva vedle použití zásady subsidiarity trestní represe s výslovným zakotvením principu ultima ratio v § 12 odst. 2 TZ vyhrazuje i procesním právu [§ 172 odst. 2 písm.c)][43]. Na druhé straně je zastáván názor, že trestní zákoník upravuje formální pojetí trestného činu,

[40] Čámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008. str. 1378.

[41] Tvůrce zákona odmítá tvrzení, že by nový trestní zákoník byl založen pouze na formálním pojetí, přičemž odkazuje na rozdílnost pojmů „pojetí trestného činu" a „pojem trestného činu". Blíže viz Čámal, P. K problému formálního a materiálního pojetí a pojmu trestného činu v připravované kodifikace trestního zákoníku. Právní rozhledy 2007, č. 17, str. 637. Pipek, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue 2004, č. 11, str. 312-313.

[42] Čámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 101.

[43] Čámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. Bulletin advokacie 2009, č. 10, str. 23.

neboŠ v souladu s výkladem ustanovení § 13 odst. 1 TZ jsou obligatorními znaky jednak protiprávnost, jednak formální znaky trestného ļinu. Takto vymezená legální definice trestného ļinu je pak doplněna a omezena dvěma korektivy rozsahu trestního bezpráví, a to hmotněprávním korektivem ve formě zásady subsidiarity trestní represe a procesněprávním korektivem, který představuje zásada oportunity [§ 172 odst. 2 písm.c)][44].

Trestný ļin je nutné posuzovat jako ļin společensky škodlivý, což však nemá při jeho aplikaci význam materiálního znaku trestného ļinu. Znaky trestného ļinu je třeba vykládat tak, aby za trestný ļin byl považován jen ļin společensky škodlivý, přičemž konkrétní společenskou škodlivost je třeba šetřit v každém jednotlivém případě přísně individuálně (přihlíží se ke konkrétním skutkovým okolnostem, k dalším okolnostem případu, s přihlédnutím k trestní sazbě zvažovaného trestného ļinu, která vždy vyjadřuje typovou společenskou škodlivost takového trestného ļinu, a zváženo, zda nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu). Hledisko společenské škodlivosti má při tomto přístupu povahu významného interpretačního pravidla, které napomáhá zákonnou skutkovou podstatu konkrétního trestného ļinu i jeho formální znaky vyložit podle jejich smyslu, tj. i při formálním pojetí se vždy uplatňuje aspekt materiální[45]. Při posuzování hraničních případů, zda se jedná o trestný ļin či nikoliv, je třeba využívat zásadu subsidiarity trestní represe, která vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě, především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo jsou neefektivní[46]. Jinými slovy tato zásada počítá s tím, že by nemělo jít o jakékoliv společensky škodlivé jednání, ale společenská škodlivost by měla dosáhnout určité výše, ve které by nepostačovalo uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu[47].

Jak již bylo výše uvedeno hledisko společenské škodlivosti je významným interpretačním pravidlem, které si klade za cíl napomoci k odlišení trestných ļinů od těch deliktů, které by neměly být považovány za trestné ļiny, a zejména je ho třeba použít k výkladu těch znaků trestných ļinů, které nemají jasnou spodní hranici. Z logiky věci pak vyplývá, že z hlediska vymezení zásady subsidiarity trestní represe a úvahy, zda jde na jejím podkladě o trestný ļin či nikoli, nebude tato zásada aplikována v případech mimořádně závažných trestných ļinů, ale ani v případech „jenž závažných trestných ļinů, přičemž bude

[44] Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 116.
[45] Čámal, P. K problému formálního a materiálního pojetí a pojmu trestného ļinu v připravované kodifikace trestního zákoníku. Právní rozhledy 2007, č. 17, str. 639.
[46] Čámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 102 a násl.
[47] Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 117.

tŚeba zvaġovat vġdy spíġe konkrétní okolnosti pŚípadu a osobu pachatele, neġ typovou spoleļenskou ġkodlivost urļitého trestného ļinu vyjádŚenou trestní sazbou[48].

V návaznosti na uvedené je nepochybné, ġe otázka posouzení skuteļnosti, zda se v konkrétním pŚípadŊ jedná o trestný ļin ļi nikoliv, je otázkou hmotnŊprávní. V prvním kroku hmotnŊprávního posouzení budou muset být splnŊny formální znaky pŚísluġného trestného ļinu, v rámci druhého kroku pak orgán ļinný v trestním Śízení posoudí, zda se jedná o spoleļensky ġkodlivé jednání, kdy nepostaļuje uplatnŊní odpovŊdnosti podle jiného právního pŚedpisu a vzniká zde zájem státu (spoleļnosti) na potrestání pachatele. V rámci tohoto postupu pak lze dospŊt buŅ k závŊru, ġe se jedná o trestný ļin, nebo ġe v konkrétním pŚípadŊ o trestný ļin nejde, pŚiļemġ je moġné vylouļit i zcela ,,na první pohledñ bagatelní trestné ļiny, a to s ohledem na uvedenou zásadu subsidiarity trestní represe. Na druhé stranŊ by mŊly být rozliġovány trestné ļiny bagatelního charakteru, tj. menġí závaġnosti, kdy uġ se vġak bude jednat o trestné ļiny, u nichġ byl dán v dobŊ posouzení hmotnŊprávní otázky zájem na ochranŊ spoleļnosti pŚed tímto jednáním. Procesní postup podle § 172 Tř se pak uplatní aġ následnŊ, pŚiļemġ je nutné si uvŊdomit, ġe procesnŊprávní posouzení se odehrává v pozdŊjġí fázi trestního Śízení a s ohledem na posouzení zákonem stanovených podmínek.

Zahájení trestního stíhání znamená, ġe pŚísluġný OĻTř posoudil skutek z hmotnŊprávního hlediska jako moġný trestný ļin, kdy pak v rámci dalġího postupu pŚedkládá státnímu zástupci spis spolu s návrhem podle § 166 odst. 3 Tř . Státní zástupce pak není tímto návrhem vázán a zcela samostatnŊ trestní vŊc posoudí, pŚiļemġ mŢġe dospŊt k závŊru, ġe jiġ na základŊ hmotnŊprávního posouzení se nejedná o trestný ļin, a to s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe podle § 12 odst. 2 TZ, tzn. nebude se jednat o trestný ļin. Zde vġak vyvstává otázka, jak dále procesnŊ postupovat. Podle § 172 odst. 1 písm. b) Tř má státní zástupce povinnost trestní stíhání zastavit zjistí-li, ġe skutek, pro který se trestní stíhání vede není trestným ļinem a souļasnŊ, ġe zde není dán dŢvod k postoupení vŊci. Pokud se jedná o první z podmínek, tj. skutek není trestným ļinem, je tato podmínka dle mého názoru splnŊna, neboŠ se bude vycházet z hmotnŊprávního posouzení, ġe se nejedná o trestný ļin. V takovém pŚípadŊ není moġné se ubírat tím smŊrem, ġe bychom ļást ustanovení ,,skutek není trestným ļinemñ vykládali tak, ġe samotným skutkem (jednáním pachatele) sice byly naplnŊny znaky konkrétního trestného ļinu, ale protoġe se nejedná o trestný ļin z dŢvodu uplatnŊní zásady subsidiarity trestní represe, tj. není dán potŚebný stupeŔ spoleļenské ġkodlivosti, tak se hledisko spoleļenské ġkodlivosti v rámci této ļásti ustanovení neuplatní,

[48] Ġámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 aġ 139. KomentáŚ. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 105.

neboť se nejedná o zákonný znak trestného činu. Tím by totiž zcela došlo k neuplatnění hmotněprávního posouzení, které však má zásadní přednost, a musí být stejně aplikováno i v rámci procesní postupu podle § 172 odst. 1 písm. b) Tř .

Pokud se jedná o druhou podmínku, tj. není dán důvod k postoupení věci, lze problém spatřovat v tom, že tato podmínka nebude splněna, jestliže se nejedná o trestný čin jen z důvodu uplatnění zásady subsidiarity trestní represe. Jelikož podmínkami této zásady jsou, že musí jít o případ společensky škodlivý a že nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu, pak lze předpokládat, že skutek bude posuzován například jako přestupek, jiný správní delikt nebo kárné provinění, neboť zde určitá závadnost tohoto jednání bude dána. Zcela teoreticky, pokud by se jednalo o případ, že se nejedná o trestný čin, neboť se neuplatní zásada subsidiarity trestní represe, a byla splněna i podmínka, že není dán důvod k postoupení věci, bylo by možné trestní stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b) Tř zastavit. Spíše se však přiklání k závěru, že v praxi se bude jednat o případy, kdy nebude možné trestní stíhání z tohoto důvodu zastavit, neboť nebude splněna podmínka, že není dán důvod k postoupení věci, tj. naopak k postoupení věci důvod dán bude a z procesního hlediska se pak uplatní postup podle § 171 odst. 1 Tř (postoupení věci jinému orgánu). Uplynula-li však od spáchání přestupku nebo kárného provinění doba, po které podle příslušných předpisů je již nelze stíhat, nepřichází postoupení věci v úvahu, neboť by již nemohly být příslušným orgánem projednány. V tomto ohledu by bylo trestní stíhání zastaveno z tohoto obligatorního důvodu. Naproti tomu pokud státní zástupce trestní stíhání zastaví, ačkoli je zde důvod k postoupení věci podle ustanovení § 171 odst. 1 Tř , nebrání to orgánu příslušnému ke stíhání přestupků, aby i bez postoupení věci projednal takový skutek jako přestupek a uložil za jeho spáchání sankci[49].

3.2. § 172 odst. 1 písm. e) Tř

V rámci zastavení trestního stíhání z tohoto důvodu je předpokladem, že se stíhaný skutek skutečně stal, tento skutek naplňuje znaky určitého trestného činu a spáchal ho obviněný, který však není v době činu pro nepříčetnost trestně odpovědný. Zcela základní podmínkou je, aby nepříčetnost pachatele byla dána v době činu[50]. Nepříčetnost obviněného musí být v příslušném řízení náležitě objasněna a dostatečně prokázána. Dle ustanovení § 26 TZ je nepříčetný ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat

[49] Čámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008. str. 1379.
[50] Tamtéž, str. 1380.

jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, a za tento ţin není trestn odpovědný. V trestním zákoníku není definována příčetnost, ale naopak pojem nepříčetnost, který uvádí důvody vylučující trestní odpovědnost. Příčetnost předpokládá jednak způsobilost rozpoznávací (rozumové kritérium), tj. schopnost pachatele vnímat protiprávnost svého jednání, a způsobilost určovací (volní kritérium), tj. schopnost určit volní zamření svého jednání, tedy schopnost ovládat v tomto smyslu své jednání. Příčetným je tedy člověk, u kterého jsou obě tyto schopnosti v době činu dány. Naproti tomu nepříčetným je ten, u něhož uvedené schopnosti (obě nebo alespoň jedna) jsou v důsledku duševní poruchy nebo nedostatečného rozumového a mravního vývoje vymizelé[51]. Posouzení příčetnosti, resp. nepříčetnosti konkrétní osoby představuje komplikovanou otázku, protože takovéto určení se musí posuzovat vždy ve vztahu ke konkrétnímu trestnému činu, a nikoli obecně[52].

V teorii vzniká sporná otázka v případě mladistvého. Ustanovení § 5 odst. 1 ZSVM stanovuje, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný. V teorii je na toto ustanovení pohlíženo ze dvou úhlů. Na jedné straně je rozumová a mravní vyspělost považována za tzv. podmíněnou příčetnost (relativní trestní odpovědnost), která je chápána jako speciální důvod nepříčetnosti, a nikoli jako samostatný důvod vylučující trestní odpovědnost[53]. Pokud by státní zástupce postupoval podle tohoto výkladu, kdy v průběhu trestního stíhání by bylo prokázáno (např. znaleckým posudkem), že mladistvý nedosáhl potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti, musel by trestní stíhání zastavit podle § 172 odst. 1 písm. e) Tř . Na druhé straně je v teorii zastáván názor, že rozumová a mravní vyspělost je samostatným obligatorním znakem subjektu provinění, znakem, který stojí vedle viny a příčetnosti jako další obecný znak provinění, tj. jde o další podmínku trestní odpovědnosti mladistvého pachatele[54]. V tomto ohledu je mladistvý trestně neodpovědným pachatelem. V případě zjištění skutečnosti, že mladistvý v době činu nedosáhl potřebného stupně rozumové a mravní vyspělosti, by státní zástupce zastavoval trestní stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b) Tř , neboť je-li rozumová a mravní vyspělost považována za samostatný zákonným znak trestného činu (subjektu), pak by musela být předmětná situace vyhodnocena tak, že skutek není trestným činem.

[51] Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 301-302.
[52] Šámal, P., Novotný, F., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Příspravné řízení trestní. 2. podstatně přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 1051.
[53] Novotný, O. Vanduchová, M, Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 517.
[54] Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 120.

3.3. § 172 odst. 2 písm. a) Tř

Hlavním hlediskem pro použití tohoto ustanovení je úvaha, zda uložený, popř. očekávaný trest za jiný čin bude dostatečný nejen ke splnění účelu trestu, ale současně by rozhodnutí o zastavení trestního stíhání z tohoto důvodu nemělo být v rozporu s účelem trestního řízení, jak je formulován v ustanovení § 1 odst. 1 Tř. V tomto ohledu je zejména třeba uvážit, zda trest dříve uložený, popř. očekávaný, dostatečně zabezpečí výchovu obviněného k tomu, aby vedl řádný život, a dále je státní zástupce povinen při rozhodování vycházet nejen z porovnání trestních sazeb za jednotlivé trestné činy, nýbrž i z porovnání trestů, které by měly být podle zákonem stanovených kritérií za jednotlivé trestné činy uloženy. Porovnání trestů již uložených či bezprostředně očekávaných s trestem, který by obviněnému byl uložen, musí být v konkrétním případě důkladné, nelze přistoupit jen k porovnávání mechanickému, aniž by se státní zástupce blíže zabýval tím, v jaké předpokládané výměře by trest mohl obviněnému být uložen. Teprve po vyřešení předběžné otázky podle zásad uvedených v § 9 odst. 1 Tř., jaké tresty by měly být uloženy za srovnávané trestné činy, může být učiněn závěr, zda trest, k němuž může trestní stíhání vést, je zcela bez významu vedle trestu, který obviněného pro jiný čin podle očekávání postihne, přičemž je nutné vycházet z úvahy, zda uložený trest bude dostatečný ke splnění účelu trestu ve smyslu trestního zákoníku[55].

Z hlediska naplnění účelu trestního řízení, které má přispět k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů v duchu důsledného zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití i estetického plnění povinností ke státu a společnosti, musí být při rozhodování o zastavení trestního stíhání z tohoto důvodu splněny i tyto podmínky. Otázkou zůstává, zda v této souvislosti je možné brát do úvahu také případy, kdy předchozí trestní stíhání bylo zastaveno rovněž z fakultativních důvodů, a současné trestní stíhání se vede pro trestný čin stejné právní kvalifikace[56]. Jazykový výklad zákonné formulace § 172 odst. 2 písm. a) Tř. tento závěr nepřipouští, ale podíváme-li se na celou věc z hlediska teleologického výkladu, lze učinit závěr, že účel trestního řízení uvedený v § 1 odst. 1 Tř. musí být brán rovněž v potaz, a k okolnosti, že v předchozím případě došlo k fakultativnímu zastavení trestního stíhání by mělo být ze strany příslušného OČ Tř. přihlíženo, neboť v předmětné věci nebyl naplněn účel trestního řízení spočívající v předcházení a zamezení trestné činnosti, a tato okolnost by se měla projevit právě v posuzování účelu trestního řízení.

[55] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 3 Tz 68/2001 ze dne 24.4.2001, Codexis.
[56] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 3 Tz 121/2000 ze dne 14.6.2000, Codexis.

Pokud se jedná o vymezení pojmu „jiný ľin[57]“ užitý v ustanovení § 172 odst. 2 písm. a) Tř , lze z hlediska jazykového i teleologického výkladu dospět k závěru, že se jím rozumí jen trestný ľin. Tento závěr lze dovodit z pojmosloví užívaného v tomto ustanovení, zejména za použití slova „trestň. V rámci trestního práva hmotného je trest jednou z trestních sankcí, která je typická pro charakteristiku trestního práva jako takového. Tomuto výkladu nasvědčuje i terminologie používaná v jiných právních předpisech, v nichž se slovo trest nepoužívá[58]. K tomuto závěru se přiklání i komentář k trestnímu řádu, který uvádí, že jde o skutek kvalifikovaný jako trestný ľin[59].

V souvislosti se zastavením trestního stíhání je však třeba se zamyslet, zda důvod uvedený v § 172 odst. 2 písm. a) Tř neodporuje základním lidským právům a svobodám. Podle čl. 40 odst. 1 LZPS totiž jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné ľiny, a podle čl. 40 odst. 2 LZPS platí, že každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena. Tedy v případě, že státní zástupce v rámci přípravného řízení řeší jako předběžnou otázku porovnání trestních sazeb za jednotlivé trestné ľiny a porovnání trestů, které by měly být podle zákonem stanovených kritérií za jednotlivé trestné ľiny uloženy, je otázkou, zda takový jeho postup není v rozporu s výše uvedenými základními lidskými právy. Státní zástupce je orgán veřejné žaloby, který je ve veřejném zájmu na základě Ústavy a zásady legality povinen stíhat všechny trestné ľiny, o nichž se dozví. V případě státního zástupce tedy lze dovodit kompetence v případě rozhodování o veřejném zájmu, přičemž tento zájem je navázán na faktické rozhodování, které spočívá na posouzení otázek týkajících se viny. Takovéto rozhodnutí je svou závažností, významem a podstatou prakticky a fakticky shodné s rozhodnutím o vině a trestu, o kterých přísluší rozhodnout jen soudu[60]. Pokud by však takový závěr byl doslovně akceptován, pak z hlediska praktických a racionálních důvodů se jedná o závěr nepřiměřený, neboť směřuje k zatížení nejen trestního řízení a jeho orgánů, ale i samotného obviněného, neboť výsledek řízení může být předvídatelný již v přípravném řízení[61]. Zároveň zde do popředí vystupuje skutečnost, že se nejedná o rozhodnutí založené

[57] Nemusí jít pouze o jiný ľin založený odlišným skutkem ve smyslu hmotného práva, ale může jím být i dílčí útok, popř. více dílčích útoků jednoho pokračujícího trestného ľinu.
[58] V rámci přestupkového řízení zákon. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění, používá pojem sankce, za níž považuje napomenutí, pokutu, zákaz činnosti a propadnutí věci (§ 11).
[59] Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, str. 1381.
[60] Pokudy o fakultativním zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 172 odst. 2 písm. a) Tř rozhodoval soud, pak se závěr o možném porušení základních lidských práv neuplatní.
[61] Pipek, J. Formální pojetí trestného ľinu a princip oportunity. Trestněprávní revue, 204, č. 11, str. 317.

na libovůli státního zástupce, ale o rozhodnutí uvážené v souladu se zákonem podle nastavených pravidel.

U zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v 172 odst. 2 písm. a) Tř. může dále spatřit problém v tom, že se jedná o rozhodnutí konečné, tj. s nabytím právní moci zde vzniká překážka věci rozhodnuté, a tudíž se plně uplatní zásada ne bis in idem[62]. Problém lze spatřovat v případě trestu, který obviněného podle očekávání postihne. Přihlédnout k této podmínce lze pak v kterémkoliv stádiu trestního řízení, neboť trestní řád nikterak tuto dobu splnění podmínky nevymezuje. Například za situace, kdy budou vedena dvě různá trestní stíhání pro jiné skutky ve fázi přípravného řízení, může státní zástupce v trestním stíhání A posoudit, že trest, který obviněného podle očekávání v druhém trestním řízení B postihne, bude dostatečný, a naopak trest v rámci trestního stíhání A by tak byl zcela bez významu, přičemž takovéto rozhodnutí státní zástupce učiní již v přípravném řízení. Takové rozhodnutí však lze, i za splnění podmínek posouzení trestních sazeb, dosavadní účelu trestu a trestního řízení, považovat za předčasné, neboť v konkrétním případě může orgán činný v trestním řízení v rámci následného postupu, zejména v dokazování při hlavním líčení, dospět ke zcela jiným závěrům jednak ohledně druhu a výměry trestu, jednak nemusí dojít ani k odsouzení pachatele, ale může být využito např. některého z odklonů. Uvedená podmínka by proto měla být brána do úvahu jen za předpokladu, že trest, který obviněného podle očekávání postihne, je bezprostřední, tzn. že z dřívějšího trestního stíhání vyplývá dostatečně odůvodněný závěr, že trest pachatele skutečně postihne, neboť v této souvislosti, i když by nedošlo k odsuzujícímu rozsudku, by se toto řešení zdálo alespoň částečně spravedlivé.

Trestní řád dále nereaguje na situace, kdy základní podmínka pro vydání usnesení o zastavení trestního stíhání by odpadla, tj. že trest, který byl pro jiný čin obviněnému již uložen, by byl zrušen. K takovéto situaci může dojít v rámci například využití mimořádných opravných prostředků, kdy na jejich podkladě může dojít ke zrušení původního rozhodnutí, a tudíž i trestu, popř. k jeho významné modifikaci. V případě, že by ke zrušení trestu (jeho významné modifikaci) došlo, pozbylo by i usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. a) Tř. svého významu, tzn. takové rozhodnutí by se opíralo o podmínku, která již nadále neexistuje. Usnesení o zastavení trestního stíhání však z tohoto důvodu není možné již zrušit. V případě obnovy řízení by nebyly splněny podmínky ustanovení § 278 odst. 3 Tř., neboť důvody pro zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. a) Tř. zde v době

[62] Nevztahuje se na odložení věci policejním orgánem podle § 159a odst. 3 Tř.

tohoto rozhodnutí byly dány. V rámci stížnosti pro porušení zákona by rovněž takové usnesení státního zástupce nemohlo být shledáno v rozporu se zákonem (nebylo by shledáno porušení zákona), neboť Nejvyšší soud bude napadené rozhodnutí přezkoumávat z hlediska zákonnosti a odůvodněnosti výroků i předcházejícího řízení v tom směru, zda byly splněny podmínky v době jeho vydání. Řešení této situace vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem by mělo být v našem právním řádu zajištěno. Pravděpodobně nejúčinnějším řešením by byla změna v tom směru, že by se nejednalo o rozhodnutí zakládající překážku věci rozhodnuté, ale šlo by o rozhodnutí prozatímní povahy.

3.4. § 172 odst. 2 písm. c) Tř

Poprvé byl tento důvod do trestní řádu zaveden novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb[63]. Znění tohoto důvodu však bylo v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku přeformulováno na současné pojetí, přičemž tak bylo provedeno zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku. V tomto ustanovení je upravena zvláštní výluční pravomoc státního zástupce, kterou nemůže uplatnit policejní orgán v rámci provádění, protože tento důvod není uveden výslovně v § 159a odst. 3 Tř . V uvedeném případě může státní zástupce trestní stíhání zastavit za podmínky, že je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo, a to vzhledem

A) k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán;

B) k chování obviněného pro spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu.

Účel trestního řízení je spolu s účelem trestního řádu vymezen v § 1 Tř . Základním účelem trestního řízení je v souladu se zákonem odhalit pachatele skutku, který naplňuje znaky trestného činu podle hmotného trestního práva, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, který rozhodne o jeho vině či nevině a v případě viny uloží pachateli trestněprávní sankci, popř. upustí od potrestání, a zajistí výkon uložené trestněprávní sankce. Vedle toho je účelem také provedení zákonného procesu[64]. Podle vymezené definice má trestní řízení rovněž přispět k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné

[63] Znění ke dni 31.12.2009: Státní zástupce může zastavit trestní stíhání, jestliže vzhledem k významu chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo.

[64] Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008. str. 17,18.

činnosti a v neposlední řadě též k výchově obžalovaného. Tohoto účelu trestního řízení však v návaznosti na zastavení trestního stíhání musí být dosaženo vzhledem k posouzení výše uvedených podmínek. Při bližším rozboru ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) TŘ lze dospět v souvislosti s jazykovým výkladem daného ustanovení k závěru, že podmínky uvedené pod bodem A) jsou uvedeny alternativně a k nim přistupuje obligatorní podmínka uvedená pod bodem B).

Ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) TŘ nabylo na významu zejména po přijetí nového trestního zákoníku, tj. od 1.1.2010. Do této doby (za předchozí znění tohoto ustanovení) byly vznášeny ze strany praxe výhrady směřující k tomu, že stanovené podmínky, s výjimkou chování obviněného po spáchání trestného činu, odpovídaly okolnostem určujícím stupeň nebezpečnosti činu pro společnost (§ 3 odst. 4 TrZ) a zavedením prvku oportunity do systému trestního práva založeného na materiálním pojetí trestného činu, který je spíše příznačný a uplatňovaný v systémech trestního práva založených na formálním pojetí trestného činu[65].

V současné podobě je trestní zákoník založen na formálním pojmu (definici) trestného činu za uplatnění zásady subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 TZ), jejíž součástí je hledisko společenské škodlivosti, které je významným interpretačním pravidlem. Otázka posouzení, zda se jedná o trestný čin či nikoliv, je otázkou hmotněprávní. Procesní postup podle § 172 odst. 2 písm. c) TŘ se pak uplatní až následně, přičemž je nutné si uvědomit, že procesněprávní posouzení se odehrává v pozdější fázi trestního řízení a s ohledem na posouzení stanovených podmínek, mezi nimiž je i chování obviněného po spáchání činu. Podmínky uvedené v § 172 odst. 2 písm. c) TŘ se překrývají s kritérii podstatnými při uplatnění hodnocení potřebné společenské škodlivosti a použití zásady subsidiarity trestní represe, tj. při posouzení, zda se bude jednat o trestný čin či nikoliv. Nejdříve se z hlediska trestního práva hmotného posoudí, zda se jedná o trestný čin, a teprve poté lze přistoupit k úvaze o procesním zastavení trestního stíhání, kde navíc přistupuje posouzení obligatorní podmínky chování obviněného po spáchání činu, tzn. že zde dochází k širšímu pojetí podmínek, než je tomu u společenské škodlivosti. Ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) TŘ se v tomto směru míjí tedy vztahovat pouze na jednání mající povahu trestného činu, byť i méně závažného.

Ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) TŘ vede k úvaze příslušného orgánu činného v trestním řízení, že trestní stíhání pachatele pro trestný čin je neúčelné s ohledem

[65] K problematice § 172 odst.2 písm. c) TŘ a materiálního pojetí trestného činu viz blíže např. Fenyk, J., Císařová, D. Společenská nebezpečnost a materiální protiprávnost jako dvě formy vyjádření jediného materiálního znaku trestní odpovědnosti. Trestní právo 2003, roč. 8, č. 10, str. 15. Pipek, J. Pojetí trestného činu a princip oportunity a jejich vztah v českém trestním právu. Právní fórum 2004, roč. 1, č. 7, str. 281.

na skuteļnost, ģe je zŚejmé, ģe úļelu trestního Śízení bylo dosaģeno vzhledem k vymezeným podmínkám. Tyto podmínky mŢģe rozliģit na pŚedpoklady objektivní povahy a pŚedpoklady subjektivní povahy[66]. Z hlediska objektivní povahy bude podstatné posouzení, jaký právní statek (hodnota, zájem) byl porugen ļi ohroģen, v jaké míŚe a intenzitŋ zpŢsob provedení ļinu a jeho následek nebo bude nutné posuzovat okolnosti, za nichģ byl ļin spáchán. Z hlediska pŚedpokladŢ subjektivní povahy je významné posouzení chování obvinŋného po spáchání ļinu, kdy trestní Śád demonstrativnŋ uvádí, kļemu by se mŋlo pŚi posouzení splnŋní podmínek dle tohoto ustanovení pŚihlíģet (snaha obvinŋného nahradit ģkodu nebo odstranit jiné ģkodlivé následky). Jelikoģ se jedná o výļet demonstrativní (,,zejménañ), mŢģe státní zástupce pŚi svém uváģení brát v potaz i jiné faktory. Jedním z tŋchto faktorŢ je i pŚístup obvinŋného k jím spáchanému trestnému ļinu. Obvinŋný má svým chováním pŚesvŋdļit, ģe již není potŚeba dalšího Śízení vŢļi jeho osobŋ, jeģ by mohlo vyústit v uloģení trestu, ochranného opatŚení ļi nŋkterého z tzv. odklonŢ. Logicky vģak tento závŋr nebude moģné uļinit v pŚípadech, kdy obvinŋný popírá dosud uļinŋné závŋry orgánŢ ļinných v trestním Śízení o podstatných okolnostech trestné ļinnosti kladené mu za vinu[67]. V souļasném pojetí je brán také zprostŚedkovanŋ zŚetel na zájmy poģkozeného, které nejsou v úļelu trestního Śízení podle § 1 odst. 1 Tř zohlednŋny, a to ve formŋ posouzení, zda se obvinŋný snaģil (snaží) nahradit ģkodu nebo odstranit jiné ģkodlivé následky ļinu. Je nepochybné, ģe posouzení této skuteļnosti bude více odpovídat závŋru, ģe úļelu trestního Śízení bylo dosaģeno.

Z hlediska splnŋní podmínek vymezených v ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) Tř , konkrétnŋ pak k chování obvinŋného po spáchání ļinu jako obligatorní podmínky, je vhodné se zabývat otázkou doby posouzení této podmínky, resp. otázkou, jaká doba musí uplynout, aby bylo moģné pŚistoupit k posouzení podmínky chování obvinŋného, tj. ģe se obvinŋný choval Śádnŋ nebo ģe mŋl dostateļnou dobu pro uplatnŋní snahy nahradit ģkodu nebo odstranit jiné ģkodlivé následky. Právnŋtyto podmínky je vhodné hodnotit s ohledem na dobu uplynuvší od spáchání ļinu. V této souvislosti lze teoreticky dospŋt k závŋru, ģe pokud bude rozhodováno o zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 2 písm. c) Tř v pozdŋjších stádiích trestního Śízení, bude takové rozhodnutí spíše obhajitelné napŚíklad ve stádiu uplatnŋní opravných prostŚedkŢ, kdy lze pŚedpokládat, ģe již od samotného spáchání ļinu uplynula dostateļnŋ dlouhá doba pro zcela Śádné a nepochybné posouzení tŋchto podmínek. Naproti tomu takové rozhodnutí napŚíklad již v pŚípravném Śízení mŢģe vyvolávat pochybnosti, zda tato obligatorní podmínka byla náležitŋ splnŋna, neboŠ není vylouļeno, ģe pŚípravné Śízení

[66] Pipek, J. Formální pojetí trestného ļinu a princip oportunity. Trestnŋprávní revue 2004, ļ. 11, str. 310.
[67] Usnesení Nejvyššího soudu ĻR sp.zn. 11 Tdo 1200/2004 ze dne 28.4.2005, Codexis.

mŢže trvat relativnČ krátkou dobu (napŘ. se nebude jednat o rozsáhlou a sloţitou trestnou ţinnost).

V návaznosti na výše uvedené je vhodné zmínit i úpravu ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) TŘ, tj. zastavení trestního stíhání z dŢvodu neúţelnosti s ohledem na nedostatek veŘejného zájmu na trestním stíhání pachatele, v pŘedloţeném vČcném zámČru rekodifikace trestního Řádu[68]. Ve vČcném zámČru je tento fakultativní dŢvod zastavení trestního stíhání formulován tak, ţe vzhledem k významu chránČného zájmu, který byl ţinem dotţen, zpŢsobu provedení ţinu a jeho následku nebo okolnostem, za nichţ byl ţin spáchán, osobČ obvinČného, míŘe jeho zavinČní, pohnutce a s pŘihlédnutím k chování obvinČného po spáchání ţinu je zŘejmé, ţe trestní stíhání není úţelné nebo potrestání není potŘebné k odvrácení obvinČného od páchání dalších trestných ţinŢ. Nová formulace byla zvolena v návaznosti na zmČny provedené v oblasti trestního práva hmotného tak, aby byla jejíţ vČ více posílena tzv. diskreţní pravomoc státního zástupce.

NovČ zde pŘibývají další podmínky vyţadované pro postup pŘíslušného orgánu ţinného v trestním Řízení, a to ve formČ podmínek subjektivní povahy vztahujících se k osobČ obvinČného. Tuto úpravu lze považovat za pozitivní, neboŠ se jedná o stanovení podmínek, které lze považovat za dŢleţité pŘi posouzení dosaţení úţelu trestního Řízení. NovČ je také výslovnČ formulováno, ţe se jedná o fakultativní dŢvod zastavení trestního stíhání z dŢvodu neúţelnosti, pod kterým se rozumí nedostatek veŘejného zájmu, a na druhé straně došlo k odstranČní podmínky dosaţení úţelu trestního Řízení. Pojem veŘejný zájem tedy nahradil dosaţení úţelu trestního Řízení, avšak jako takový nebyl pŘevzat výslovnČ do znČní tohoto ustanovení. Jelikoţ se z hlediska trestního práva jedná o pojem relativnČ pochopitelný, avšak není zcela jasné, v ţem veŘejný zájem spoţívá, je v této souvislosti výše zvolené Řešení neuzákonČní považováno za vhodné, resp. vhodnČjším se z hlediska vymezení pojmŢ jeví zachování pojmu dosaţení úţelu trestního Řízení.

[68] VČcný zámČr dostupný z:http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460

Závěr

Zatavení trestního stíhání tak, jak je upraveno příslušnými ustanoveními trestního řádu, může v praxi způsobovat orgánům činným v trestním řízení sporné a výkladové problémy, zejména s ohledem na přijetí nového trestního zákoníku. V této souvislosti má nejdůležitější význam posouzení otázky, zda se jedná o trestný čin či nikoliv, neboť od tohoto hmotněprávního posouzení se pak odvíjí další procesní postup. Mimo možnosti zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b) Tř., je tato otázka konfrontována nejčastěji s ohledem na fakultativní zastavení trestního stíhání, nejvíce pak na postup podle § 172 odst. 2 písm. c) Tř., kdy zastavit trestní stíhání lze jen za předpokladu, že z hmotněprávního hlediska byl skutek posouzen jako trestný čin při přistoupení dalších podmínek požadovaných zákonem pro tento postup.

Rovněž v nově navrhované úpravě rekodifikace trestního řádu by měla být řešena otázka možnosti právní ochrany proti rozhodnutím o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 Tř., které jsou projevem zásady oportunity, tudíž je na volné úvaze příslušného orgánu činného v trestním řízení, zda jsou splněny podmínky pro daný postup. K tomu, aby se nejednalo o rozhodnutí založené na libovůli je nutné, aby příslušný OČ Tř. postupoval podle pevně stanovených pravidel, které budou v souladu se zásadami trestního řízení i základními lidskými právy a svobodami.

Dále by měla být do budoucna upravena otázka, kdy trest, který byl pachateli uložen, bude zrušen nebo významně modifikován, což bude mít za následek nesplnění původně posuzované podmínky podle § 172 odst.2 písm. a) Tř. . V tomto směru je možné se inspirovat v zahraničních úpravách a přistoupit k řešení, že by se nejednalo o rozhodnutí konečné, ale pouze o rozhodnutí prozatimní povahy.

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
OČTř	Orgán činný v trestním řízení
TrZ	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
Tř	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZSVM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Použitá literatura

Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008

Coufal, P. Problémy spojené s případným užitím zásady oportunity v rekodifikovaném českém trestním procesu. Trestní právo, roč. 1998, č. 5

Fenyk, J., Císařová, D. Společenská nebezpečnost a materiální protiprávnost jako dvě formy vyjádření jediného materiálního znaku trestní odpovědnosti. Trestní právo 2003, roč. 8, č. 10

Gřivna, T. K zásadě oportunity v návrhu věcného záměru nového trestního řádu. Trestní právo 2004, roč. 9, č. 12

Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010

Jelínek, J. a kol.: Trestní právo procesní. 1. vydání. Praha: Leges 2010

Jelínek, J., říha, J., Sovák, Z.: Rozhodnutí ve věcech trestních. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Leges, 2008

Musil, J., Kratochvíl, V., Čámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007

Nezkusil, J. K uplatnění principu oportunity v trestním právu. Trestní právo 2009, č. 5

Novotný, O. Vanduchová, M, Čámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010

Pipek, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue, 204, č. 11

Pipek, J. Pojetí trestného činu a princip oportunity a jejich vztah v českém trestním právu. Právní fórum 2004, roč. 1, č. 7

Slavíková, H. Totožnost obviněného a totožnost skutku při aplikaci principu ne bis in idem. <http://www.epravo.cz/top/clanky/totoznost-obvineneho-a-totoznost-skutku-pri-aplikaci-principu-ne-bis-in-idem-21698.html>

Čámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008

Čámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009

Čámal, P. K problému formálního a materiálního pojetí a pojmu trestného činu v připravované kodifikace trestního zákoníku. Právní rozhledy 2007, č. 17

Čámal, P. Trestní zákoník a naplňování funkcí a základních zásad trestního práva hmotného. Bulletin advokacie 2009, č. 10

Čámal, P. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia, 1999

Ġámal, P., Novotný, F., RŢġiļka, M., Vondruġka, F., Novotná, J. PŚípravné Śízení trestní. 2. podstatnĎpŚepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003